

Patron. Světec. To jsou zvláštní slova...

Co si pod nimi představit? Tak předně ne co, ale koho! Patron či světec byl původně většinou úplně obyčejný člověk. Díky svým výjimečným činům a svému charakteru se však stal příkladem hodným následování, jakýmsi vzorem či ideálem. Vedle toho je světec či patron ale také ochráncem a pomocníkem, a to v oblasti, s níž měl ve svém životě co do činění. Slovo světec nesouvisí ani se slovem světlo, ani se slovem svět. I když by klidně mohlo – jak ještě uvidíme, někteří světci byli velcí cestovatelé (po světě) a jejich život a skutky přinášely světlo do dávné a temné minulosti i do života lidí. Slovo světec je odvozeno od slova svatý. To sice znamená „čistý a neposkvrněný“, ale ne všichni světci patřili ke „křesťanům“ od samého začátku. Jsou mezi nimi i „polepšení hříšníci a hříšnice“. Často žili obyčejný život jako kdokoliv z nás a až díky nějaké události či postupem času dospěli k poznání, že pomáhat druhým a nemyslet jen na sebe je smysl jejich života.

Zemský patron je vlastně jakýsi ochránce země. Není jediný, ale je jich více. Všichni společně a každý sám za sebe dbají na to, aby se té které zemi i jejím lidem dařilo co nejlépe. Každý z patronů a světců má na starosti nějakou část života. Jeden třeba ochraňuje úrodu na polích, druhý na vinicích. Třetí dbá o blaho všech babiček, zatímco čtvrtý pomáhá myslivcům. Další pomáhá nemocným, ten zase hostinským, tamten horníkům... A všichni dohromady pečují o celou zemi. Mohlo by se zdát, že setkat se s nimi dnes už není tak snadné, že jejich příběhy už dávno všichni zapomněli a zasypal je prach. Ale chyba lávky! Zkuste před písíčkou z matematiky poprosit o pomoc svatého Anatola a uvidíte, co se bude dít! A že jste nikdy žádného patrona či světce neviděli? Tak se zajděte podívat na Václavské náměstí v Praze. Stojí tam už více než sto let sochy hned pěti světců a zemských patronů. Anebo ještě lépe, otevřete tuhle knížku a pojdte se za nimi podívat s Eliškou, Tomášem a českým lvem!

Jak se Eliška a Tomáš potkali u koně

Elišku a Tomáše už znáte. Jsou to přece spolužáci z páté třídy. Naposledy putovali se lvem za sedmi státními symboly. A dozvěděli se tehdy spoustu zajímavých věcí. Trochu se jim po tom dobrodružství stýská. Potkají se ještě někdy se lvem?

Tomáš nepřestal být zvědavý a brýle nosí pořád. A je mu jedenáct pryč. Tomášovi se **zdá**, že jeho kocour poslední dobou vypadá jako malý lev. Jeho rodiče nevědí, jak na to přišel... Ale jsou rádi, že se překvapivě zlepšil v dějepisu.

Eliška stále nosí dva blondaté culíky. Jsou ale delší, protože jí povyroستly vlasy. Však už jí také bylo jedenáct, jako Tomášovi! Bráškoví občas vypráví o bílém lvu, ale nikdo neví, jak k těm historkám přišla. Ale my to víme!

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 15.20

KDE JE
TEN TOMAŠ?!

ČEKÁM TADY
UŽ SKORO
PŮL HODINY!

UŽ JSEM TADÝÝÝ...

KDE SE LOUDÁŠ, TOMÁŠI?!
ŘEKLO SE VE TŘI POD OČASEM!

TAK PROMIŇ, SNAD SE
TOLIK NESTALO ...
UJELA MI TRAMVAJ.

ŘEČIČKY! KDYBYS ŽIL
VE STŘEDOVĚKU, NEMĚL BY SES
NA CO VYMLOUVAT!

CO JSEM PLETEŠ
STŘEDOVĚK?

TENKRÁT PŘECE
NEBYLY TRAMVAJE!
A PAK, DOCHVILNOST
JE VÝSADOU KRÁLŮ.
A TO TY TEDY
URČITĚ NEJSI!

TO MÁ
PRAVDU!

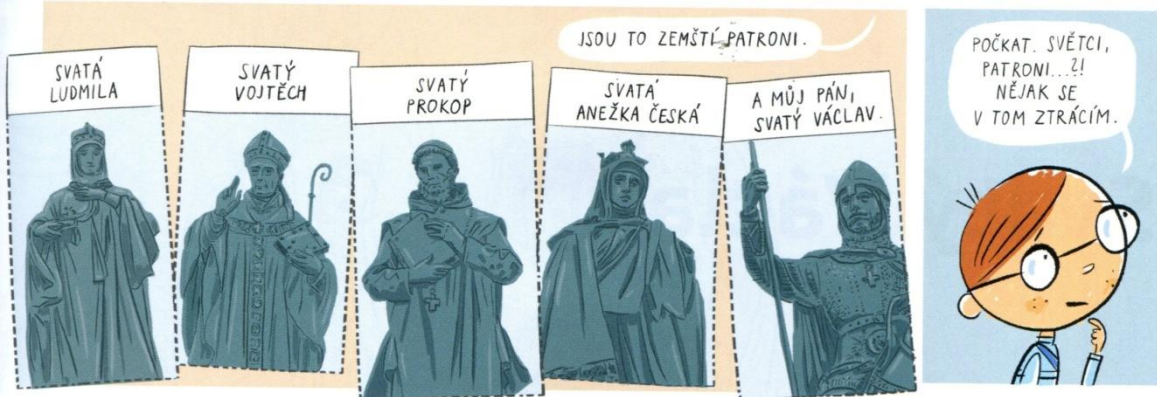
!?!

!?!

1 Svatý Václav

Kníže Václav je nejen spravedlivý a milosrdný vladař, ale také velmi zbožný člověk. Často se modlí a podle legend prý dokonce sám na vinicích pěstuje mešní víno, které se v křesťanství používá k bohoslužbě. Pěstuje a sklízí také obilí určené k pečení hostií. Kníže se věnuje i výuce dětí a všemožně pomáhá chudým a slabým, často až do zemlení těla. Záleží mu na jeho poddaných. Václav se jako křesťanský panovník těší také mezinárodnímu respektu.

Kouřimský kníže Radslav útočí na statky knížete Václava. Ničí a drancuje, vypaluje vesnice a loupi. Václav si to však nenechá líbit. Schyluje se k bitvě. Vojska obou vladařů se šikují na bitevním poli. Aby zabránil zbytečnému krveprolití, vyzve Václav Radslava na souboj. Ten se však nekoná. Radslav se vzdává, když vidí po boku Václava dva anděly. Pochopí, že kníže Václav je Bohem milovaný a vyvolený. Přemyslovský kníže si postupně získává velkou autoritu.

1 Svatý Václav

Václavův hrob

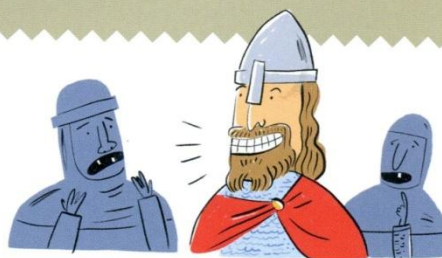
Nejstarší hrob knížete Václava se nacházel v místě vraždy, tedy **ve Staré Boleslavi**, téměř jistě v tamním kostele. Tři roky po jeho smrti byly ostatky vyzvednuty, aby byly převezeny do Prahy. Rok převozu přesto není zcela jistý. Víme však, že to bylo 4. března a že to měla být neděle. Toto datum vychází na neděli roku 938... Podle jiné teorie se tak ale mohlo stát dokonce téměř o 30 let později v souvislosti se založením pražského biskupství v letech 973–975.

Zázraky

Při převozu ostatků sv. Václava z Boleslavi do Prahy se staly dva zázraky. Když vůz s ostatky dorazil k rozvodněné Vltavě, byl dřevěný most přes řeku stržen. Zdálo se, že na druhou stranu se průvod nedostane. **Voda** však podle legendy **náhle klesla**. Truhlu s Václavovými ostatky vyzvedlo několik mužů na ramena a přeneslo na druhou stranu řeky. Průvod pokračoval dále k Hradu. Při průjezdu vozem kolem vězení, které stálo v místech dnešního Malostranského náměstí, došlo prý k druhému zázraku – **věznům spadly** z rukou a nohou **okovy** a brána věznic se otevřela.

22

Václavovy zuby

První Přemyslovci, a tedy i sv. Václav, měli téměř nulovou kazivost zubů! Všechny zuby měl Václav **zcela zdravé**, chyběla mu jenom jedna stolička. Světec by se tedy zubaře rozhodně bát nemusel! Dnes je však lebka knížete bez zubů, protože jich většina byla rozebrána pro nejrůznější relikviáře. Zůstalo 11 zubů...

V kolika letech Václav zemřel?

Ostatky svatého Václava byly během 20. století dvakrát zkoumány předními antropology. Poprvé roku 1911, podruhé v letech 1971–73. První průzkum vedli prof. Jindřich Matiegka a prof. Jan Hnátek, druhý prof. Emanuel Vlček. Podle legend měl zemřít Václav **mladý, asi třicetiletý**. Profesor Emanuel Vlček však na základě průzkumu ostatků tvrdí, že opotřebování zubů knížete odpovídá spíše věku 37 až 47 let.

Václavovy ostatky

V 10. století bylo tělo sv. Václava přeneseno z Boleslavi do Prahy a uloženo **v rotundě sv. Víta** tak, jak bylo v té době zvykem – přímo do hrobové jámy vyhloubené do břidlicové skály. V ní však ostatky trpěly tlením. V roce 1346 tak byly odtud na popud krále Karla IV. vyzvednuty. Část z nich byla uložena do olovené truhličky **ve svatováclavské kapli** a zbytek pak na dalších čtyřech různých místech v kapli a katedrále. Václavova lebka byla patrně již od roku 1305 součástí svatovítského pokladu.

Parléřův portrét sv. Václava

Ze 14. století máme k dispozici velmi realistický Václavův sochařský portrét. Jeho autorem je patrně Petr Parléř, který ho vytvořil na přání krále Karla IV. pro kapli sv. Václava ve Svatovítské katedrále na Pražském hradě. Když byla v minulém století promítnuta fotografie dochované lebky přes snímek sochařského portrétu, bylo zjištěno, že podoba je více než pozoruhodná! V základních proporcích se téměř přesně kryje. Zdá se, že sochař modeloval portrét **podle lebky**, kterou jistě znal. Vytvořil podle ní totiž již dříve bustu – hlavu z tepaného zlatého plechu, na níž měla spočívat česká královská koruna.

Královská koruna

Král Karel IV. dal roku **1346** zhotovit novou královskou korunu a ustanovil, že má spočívat neustále na lebce svatého Václava, a že má být snímána pouze při korunovaci českých králů a ještě téhož dne má být na lebku vrácena. Koruna je majetkem sv. Václava a ten ji ke korunovaci pouze zapůjčuje. Český král musí **za půjčení** koruny symbolicky zaplatit svatovítské kapitule **200 kop grošů**, tj. 12 000 grošů. Ve 14. století by to byl plat nádeníka na 40 let, pro řemeslníka na 20 let. Dnes tedy asi 10 milionů korun. Na žádost Karla IV. vydal papež Klement VI. listinu na ochranu svatováclavské koruny. Kdo by se odvážil ji zcizit, zastavit či prodat, byl by vyloučen z církve.

Karel, nebo Václav?

Císař a král **Karel IV.** měl ke sv. Václavovi velmi silný vztah. Ostatně sám dostal po narození jméno Václav a byl stejně jako on po matce Přemyslovec. I dva ze svých synů nechal pojmenovat Václav. Prvním z nich byl jeho prvorozený syn, kterého mu porodila královna Anna Falcká roku 1350. Malý Václav však zemřel v necelých dvou letech roku 1351. Druhým nositelem tohoto jména mezi dětmi Karla IV. byl jeho pozdější nástupce Václav IV. Narodil se roku 1361 a jeho matkou byla Anna Svédnická. O tom, že Karel měl svého jmenovce v úctě, svědčí i fakt, že sám sepsal legendu o svatém Václavovi pod názvem *Crescente religione christiana*.

Teorie

Pokud jde o informace ze života sv. Václava, jsme odkázáni především na legendy. Ty se ale **často v údajích liší**. Nedosti na tom, některé archeologické a antropologické nálezy ne vždy s už tak nesourodými informacemi ladí. To vede vědce k různým teoriím, často obecně nepřijímaným. Podle jedné je například Václav a Boleslav jedna a táž osoba. Podle jiné se Václav narodil z prvního Vratislavova manželství s neznámou kněžnou, a Drahomíra tedy byla jeho nevlastní matkou a Boleslav nevlastním bratrem. To by prý vysvětlovalo Václavovo vyhnání Drahomíry a Boleslavovo usilování o trůn...

1 Svatý Václav

Jak se jmenovali Václavovi vrazi?

Podle staroslověnské legendy to byli **Tuža, Hněvsa, Česta a Tyra/Tira**. Jak k vraždě došlo? Nejprve Boleslav udeřil svého bratra Václava do hlavy, načez jej Tuža sekl mečem do paže. Poté se na něj vrhli Tyra a Česta. Kniže však patrně podlehl až Hněvsově poslední ráně mečem...

Socha sv. Václava

Asi neznámější socha sv. Václava stojí na **Václavském náměstí** v Praze. Jejím autorem je sochař **Josef Václav Myslbek**. Socha byla odhalena na náměstí **roku 1913**. Celý pomník byl v roce 1995 prohlášen národní kulturní památkou. Jenže tahle známá socha není první Václavovou sochou v těchto místech. Již od poloviny 17. století stávala na dnešním Václavském náměstí raně barokní socha tohoto světce od sochaře **Jana Jiřího Bendla**. Ta pak byla roku 1879 přenesena na Vyšehrad a dnes je ve sbírkách Národního muzea.

Kůň z pomníku sv. Václava

Předlohou pro sochu koně na pomníku sv. Václava byl skutečný kůň. **Jmenoval se Ardo** a byl z vojenského hřebčína v Písku. Jde o koně tzv. východofříského typu. Jméno Ardo znamená v italštině žár, oheň, zápal či bujnost. Myslbek byl ve své práci velmi precizní. Studoval literaturu o koních a navštěvoval hřebčince. Sochař nejprve roku 1899 vytvořil malý model koně o výšce 90 cm, aby po roce dokončil se dvěma pomocníky sochu koně v životní velikosti. Stalo se tak 31. 1. 1900.

Kolik váží socha sv. Václava?

Celé sousoší měří na výšku i s Václavovým kopím 7,2 metru. Samotná socha sv. Václava váží asi 5,5 tuny neboli **půl tisíce kilogramů!** To je asi tolik, kolik váží větší dodávka nebo menší nákladní automobil. Socha je odlita z bronzu, což je slitina mědi a cínu. Celá váha koně i jezdcе se přenáší na podstavec jen ve dvou bodech – v místech přední levé a zadní pravé nohy Václavova koně!

Sv. Václav na platidlech

Kníže Václav se dostal i na platidla. Kníže Jaromír nechal už v **1. polovině 11. století** vyrazit na mince Václavovo jméno. Celá postava světce se objevuje na stříbrných mincích Jaromírova bratra knížete Oldřicha a Oldřichova syna Břetislava I. Za první republiky byla jeho postava na zlatých dukátech, tehdy i dnes velmi vzácných. V době protektorátu Čechy a Morava, během druhé světové války, však existovala i bankovka s vyobrazením sv. Václava, dokonce v pětitisícové hodnotě! Dnes bychom našli sv. Václava na koni spolu s nápisem „**Svatý Václave, nedej zahynouti nám i budoucím**“ na rubové straně dvacetikorunové mince. Na líci je český lev. Tato mince je v oběhu od 12. 5. 1993.

Pečeť Karlovy univerzity

Obraz sv. Václava najdeme i na pečeti Univerzity Karlovy. Univerzitní pečetidlo vzniklo na objednávku Karla IV. v dílně norimberského zlatníka v **polovině 14. století**. Vidíme na něm svatého Václava ve zbroji stojícího na vyvýšeném podstavci. V pravé ruce drží kopí s praporem s orlicí. V levé ruce má štít. Král Karel IV. klečí vedle něj. Oběma rukama podává knížeti Václavovi složenou listinu s pečeti. Král tak symbolicky vyjádřil, že svěruje zakládací listinu a tím celou univerzitu pod ochranu světce.

Patron

Svatý Václav je jediným českým světcem, jehož svátek je součástí celosvětového kalendáře římskokatolické církve. Je patronem vinařů a sládků – tzv. nejvyšším perkmistrem vinic, ale k nelibosti těch, kteří ho uctívají jako svatého, také pijáků, opilců a alkoholiků. Je patronem Karlovy univerzity, patronem církve, **hlavním patronem Čech** a věčným vládcem naší země.

